

SAKSGANG

Utval	Møtedato	Saksnr. i utval
Kommunestyret		

Saksbehandlar:	Arkivsak – dok.nr	22/2111 – 21
Ole-Jørgen Jondahl	Journalpostnr.	23/4515

Konsesjonssøknad for bygging av Mauranger 2 kraftverk med overføringer, høringsuttale

Saka blir avgjort av:
Kommunestyret

Aktuelle lover, forskrifter, avtaler m.m.
Vassressurslova

Tilråding frå rådmann:

1. Ullensvang kommunestyre gir uttale som lagt ved i saka.
2. Slik saken foreligger opplyst, kan kommunestyret ikke se at de samlede fordeler ved en utbygging som omsøkt vil være større enn de samlede ulemper. Kommunestyret kan heller ikke se at de lokaløkonomiske virkninger står i noe balansert forhold til de investeringer som planlegges og den verdiskaping de ventes å gi.
3. Kommunestyret ber imidlertid om at det avholdes et snarlig møte mellom konsesjonssøkeren og kommunen for nærmere avklaring av en rekke spørsmål og uklarheter som hefter ved konsesjonssøknaden og de vedlagte konsekvensutredninger. Kommunestyret vil avvende utfallet av et slikt møte før kommunestyret i nytt møte tar endelig stilling til konsesjonssøknaden.

Saksopplysningar:

Statkraft Energi AS søkte i mai 2022 konsesjon for opprustning/utvidelse av Folgefonnanleggene. Søknaden omfatter bygging av Mauranger 2 kraftverk, Blådal og Svartedal pumpestasjoner og overføringer. De omsøkte anleggene er beliggende i Kvinnherad og Ullensvang kommuner.

Vurdering:

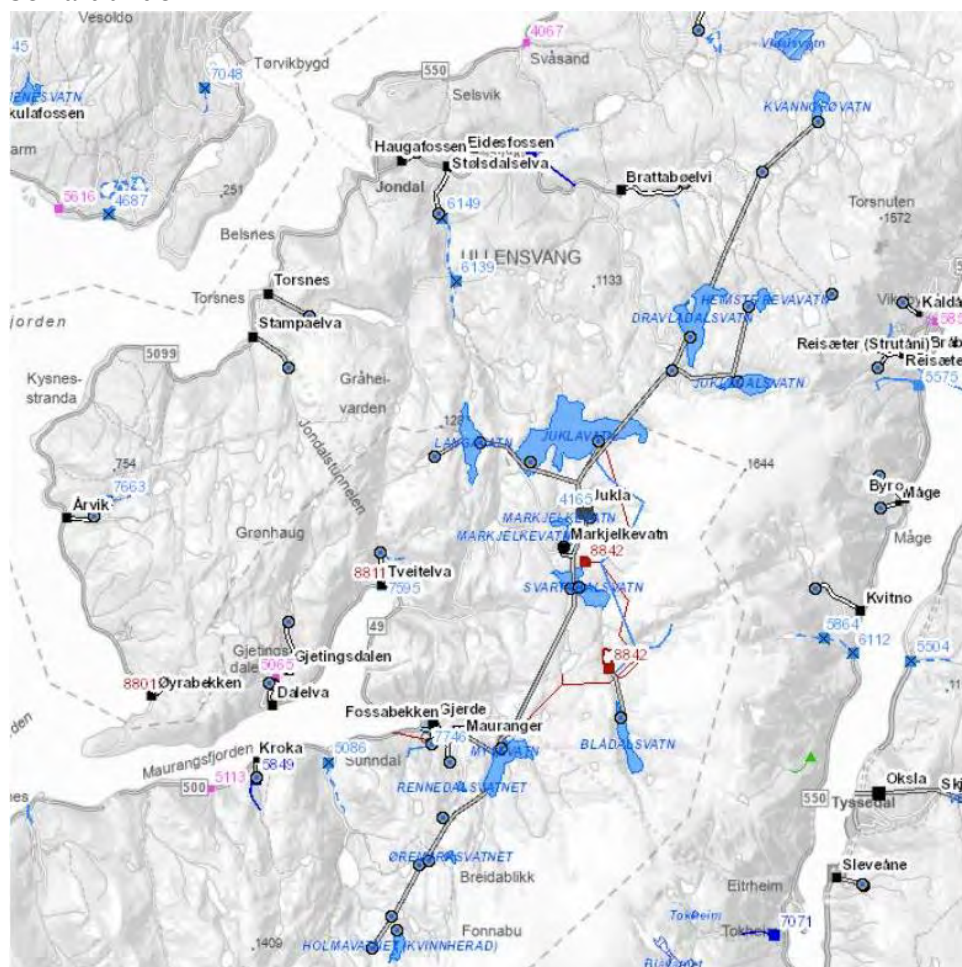
NVE ber Ullensvang kommune om uttale til Statkraft sin konsesjonssøknad for Mauranger 2. Kvinnherad og Ullensvang kommune har fått utsatt frist til 01.03.2023 å komme med uttale.

Statkraft søker om konsesjon for opprusting og utviding av Folgefonnverka. Utbygging av Mauranger 2 kraftverk med Blådal og Svartedal pumpestasjon med overføringer. Statkraft har to alternativ i søknaden sin. Det blir primært søkt om alternativ 2, og subsidiært alternativ 1.

Alternativ 1: Mauranger 2 med et aggregat 1 på 315 MW med inntak i Blådalsvatnet og tre bekkeinntak. I tillegg kjem Blådal pumpestasjon på 3 MW. Se kart under.

Alternativ 2: Trinn 1: Mauranger 2 med et aggregat 1 på 315 MW med inntak i Blådalsvatnet og tre bekkeinntak. I tillegg Blådal pumpestasjon på 3 MW. Dette tilsvarer alternativ 1, men det skal gjøres klart for stasjon og vannveg med ei større utsprenging for en seinere større installasjon, trinn 2. Trinn 2: Installasjon av aggregat 2 i Mauranger 2 på 315 MW. I tillegg Svartedal pumpestasjon på 40 MW.

Se kart under:

Utklipp frå NVE som viser oversikt over Maurangervassdraget (mauranger 2 i rødt):

Utklipp frå Statkraft sin presentasjon i kommunestyret 15.09.2022 som viser utbygginga av Mauranger 2:

Statkraft Energi AS søkte i mai 2022 konsesjon for opprustning/utvidelse av Folgefonnaanleggene. Søknaden omfatter bygging av Mauranger 2 kraftverk, Blådal og Svartedal pumpestasjoner og overføringer. De omsøkte anleggene er beliggende i Kvinnherad og Ullensvang kommuner. Det følger av NVEs saksbehandlingsrutiner, vedlagt NVEs høringsbrev datert 7. juli 2022, at hensikten med høringen er å få synspunkter på de foreliggende planer og de presenterte alternativer, vurdert etter konfliktgrad. Det er ønskelig med begrunnede synspunkter på om planene bør gjennomføres, eventuelt valg av alternativ eller begrensinger i planene. NVE ønsker også begrunnede forslag til avbøtende tiltak som kan redusere skadene ved gjennomføring av planene. NVE forventer at kommunen spesielt omtaler forhold knyttet til kommuneplanen. I tillegg bør kommunen gi en oversiktlig framstilling av forholdet mellom omsøkt plan og de lokale interessene.

Kvinnherad formannskap vedtok 10. september 2020 følgende vedtak:

1. *Kvinnherad kommune går i gang med å fremja alminneleg revisjon av Maurangervassdragene.*
2. *Revisjonen skal ha miljøaspektet i fokus.*
3. *Revisjonen skal leggja vekt på innkomne innspel frå innbyggjarar, lag og organisasjonar.*

NVE vedtok ved brev 13. juni 2022 å åpne revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringer og overføringer i Maurangervassdragene.

Kort tid etter at revisjonssaken ble formelt åpnet, sendte Statkraft inn konsesjonssøknaden som denne saken gjelder. Dette har komplisert prosessen, ettersom det er det samme vannet som er omfattet i begge sakene (både i revisjonssaken og i konsesjonssøknaden). NVE har gitt signaler om at disse sakene må ses i sammenheng.

Kommunene har fått utsatt frist for å komme med høringsinnspill til 1. mars 2023.

Konsesjonssøknaden fra Statkraft Energi AS gjelder tillatelse til å ta i bruk ytterligere naturressurser i kommunene Kvinnherad og Ullensvang til kraftproduksjonsformål. Begge kommunene har allerede avstått verdifull natur til omfattende vannkraftutbygging, både med en energiproduksjon på om lag 1,5 TWh og store reguleringsmuligheter gjennom pumpekraftverk. Gjennom gjeldende konsesjons- og skatteregime for vannkraft mottar begge kommunene rettmessige inntekter, som gjenspeiler naturinngrepene og den verdiskaping denne vannkraften betyr for hele Norge.

Når kommunestyret skal ta stilling til konsesjonssøknaden er det søkt svar på følgende grunnleggende spørsmål:

- Hva blir de samlede samfunnsmessige virkninger av den omsøkte utbygging?
- Hvilke virkninger vil den omsøkte utbygging ha for de berørte lokalsamfunn, det vil si kommunene Kvinnherad og Ullensvang?
- Hvilke virkninger kan påvises for miljø og samfunn?
- Hvilke økonomiske virkninger kan påvises for de to kommunene?

Utgangspunktet for kommunens vurdering av konsesjonssøknaden vil være en kartlegging av hvilke fordeler og ulemper den omsøkte utbygging vil ha for kommunen, kommunens innbyggere og fremtidige generasjoner. Dette fremgår allerede av vannressursloven § 25, kriterier for konsesjon, som lyder:

«Konsesjon kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet.

Når et tiltak er av varig karakter eller av andre grunner kan få mer langsiktige virkninger skal kravet i første ledd være oppfylt på lengre sikt.»

En samlet vurdering sett fra kommunens side må derfor dels bygge på hvilke skader og ulemper på naturmangfold og utbyggingens nære omgivelser som vil skje og dels hvilke økonomiske virkninger utbyggingen vil ha for kommunen.

. Det har vært et hevdvunnet prinsipp i mer enn 100 år at de lokalsamfunn som blir utsatt for slike naturinngrep, har krav på vederlag for de verdier som avstås.. Bakgrunnen for dette er at flere at naturinngrepene som følger en vassdragsutbygging, griper inn i allmenne verdier som retten til ferdsel, fiske, friluftsliv, reiseliv og retten til uberørt natur.

Som ledd i kommunens kartlegging av de samlede virkninger av den omsøkte utbygging, har kommunen funnet det nødvendig å engasjere sakkyndig bistand. En av landets fremste eksperter på vannkraft, miljøkonsekvenser og -forbedringer, professor Tor Haakon Bakken, NTNU, har i notat datert 13. januar 2023 gitt følgende foreløpige konklusjon:

Kortfattede konklusjoner:

- Konsekvensutredningen er generelt av god kvalitet og avklarer de viktigste miljøkonsekvenser Mauranger 2 trolig vil gi og hvordan disse bør avbøtes
- Konsekvensene virker begrensende i forhold til størrelsen på prosjektet
- Anleggsfasen representerer en risiko for forurensning og tilslamming av vassdragene og krever god overvåkning og gode planer i fall uønskede hendelser skulle oppstå. Kommunene bør understreke viktigheten av dette.
- Endring i magasininfylling er trolig de største negative konsekvensene i en framtidig operativ fase, hvor Svartedalsvatn og Mysevatn vil oppleve lavere vannstand gjennom sommerperioden. Juklavatn vil trolig få en høyere magasin vannstand i samme periode enn idag. Magasinene vil fortsatt opereres innenfor LRV/HRV.
- Det later til å være noen mangler i analysene av framtidig magasininfylling. Det anbefales å be Statkraft frambringe komplette analyser av alle berørte vann/magasin under alle utvalgte situasjoner (middeluke, middel år, tørre og våte år).
- Mulige prioriteringer:
 - Sikre at akseptable avbøtende tiltak blir iverksatt for de deler av vassdragene som blir berørt av Mauranger 2, hvor de viktigste tiltakene er; i) minstevannføring på alle

fraførte elvestrekninger og ii) krav til magasininfylling på tider av året friluftinteressene er viktigst.

- Ad magasininfylling; dette er potensielt vanskelig/smertefullt å etterkomme for regulant, så kommunene bør vurdere hvilke magasin som er viktig for turisme/landskapsmessige forhold og fisk/fiske.
- Sikre at miljøutfordringer i anleggsfasen blir håndtert på en ansvarlig måte. I de elvestrekninger avrenning av finstoff kan redusere levevilkårene for fisk, kan man foreslå at «elverestaurering» (for eksempel i Austrepollelva, Øyreselva) uansett gjennomføres når anleggsarbeidet er avsluttet.
- Foreslå «offsetting», det vil si kompensierende naturrestaurering, for de områdene som er eller blir negativt påvirket av eksisterende Mauranger eller Mauranger 2.
- Foreslå at det tilrettelegges for økt friluftsliv/turisme i de viktigste delene av vassdragene som leder inn til Folgefonna/de viktigste områdene for besøkende.
- Goddalsvatnet er en prioritert lokalitet det ønskes en høyere vannstand ved revisjon. Eventuelle justeringer av avløpet fra Goddalsvatnet må sees i sammenheng med behov for vann i Øyreselva.

Videre anbefales at kommunene understreker deres forventning om at en konsesjon til Mauranger 2 ikke vanskeliggjør miljøforbedrende tiltak som kan forventes introdusert gjennom en modernisering av revisjonsvilkårene for Mauranger.

Kommunen slutter seg til professor Bakkens konklusjoner. Som det fremgår, etterlyses Statkrafts syn blant annet på spørsmål om magasininfylling, behov for minstevannføring, muligheten for naturrestaurering og sammenhengen mellom den pågående revisjonssaken og de foreliggende utbyggingsplaner. På flere punkt foreslår professor Bakken nærmere avklaringer i dialog mellom konsesjonssøker og de berørte kommunene.

På oppfordring fra kommunen, har Statkraft i tillegg i notat 22.desember 2022 redegjort for de lokaløkonomiske virkninger av den omsøkte utbyggingen. Redegjørelsen etterlater flere spørsmål, for eksempel om de beregnede eiendomsskatteinntekter, om den antatte konsesjonskraftmengden mv.

- Kommunestyret ser et klart behov for en nærmere redegjørelse av de lokaløkonomiske virkninger, både for så vidt gjelder netto naturressursskatt, beregnede eiendomsskatteinntekter, antatt konsesjonskraftmengde og hva som vil tilflyte kommunen av denne mv.

Det er videre kommunestyrets syn at videre utbygginger og opprustning av det eksisterende reguleringsanlegg ikke kan ses uavhengig og atskilt fra den revisjonsprosessen som allerede er iverksatt. Kommunestyret kan heller ikke akseptere at den revisjonsprosessen som var åpnet før Statkrafts konsesjonssøknad ble sendt, skal bli nedprioritert og i tid skjøvet bak behandlingen av konsesjonssøknaden. De to konsesjonsprosessene må snarest samordnes, og Kommunestyret ber om at det innledes dialog mellom Statkraft og kommunen om hvorledes det mest praktisk kan skje. Kommunestyret viser til at det i konsesjonssøknaden er opplyst at *«Hovedgevinsten ved tiltaket er tilskudd av etterspurt regulerbar kraft som oppnås ved økt effekt-installasjon og overføring vann til Juklavatnet.»* Den netto kraftproduksjon som er opplyst til 70-80 GWh/år, er derfor en bagatellmessig andel av det påtenkte anleggets samlede verdi. Det bekreftes i søknaden på s.94, hvor det heter: *«Avhengig av fremtidig kraftpris, forventes utbyggingen å skape verdier tilsvarende 4- 5 ganger verdien av netto produksjonsøkning.»* - Dette bekreftes også av de millliardinvesteringer som er nødvendig for å realisere utbyggingsplanene.

Kommunestyret ser det som et stort paradoks at det i konsekvensutredningene for de lokaløkonomiske virkninger i all hovedsak er foretatt beregninger basert på den beskjedne produksjonsøkningen og ikke de effekt- og regulerbarverdier som er ifølge Statkraft er *«hovedgevinsten ved tiltaket»*. - Forklaringen er at gjeldende konsesjons- og skatteregime ikke er

etablert med grunnlag i effekt- og pumpekraftanlegg som Mauranger 2, men med grunnlag i tradisjonelle vannkraftverk med energiinnvinning som hovedformål.

Kommunestyret vil vise til at Energikommisjonen i NOU 2023:3 nettopp har påpekt denne svakheten ved gjeldende vannkraftregime. En samlet kommisjon uttaler i kap 10.4.6- Kommunenes rolle:

«Det er bred enighet om at tilslutning fra kommuner som blir berørt av større kraftprosjekter er en avgjørende forutsetning for gjennomføringen. I det offentlige ordskiftet og i offentlige utredninger er det gjennomgående at insentiver må til, at de som tar på seg en byrde også skal ta del i oppsiden og at den lokale forankringen må på plass.

Med bakgrunn i våre klimaforpliktelser og kraftbehov fremover er det ikke bare en utfordring å sikre det nødvendige grunnlaget for mer fornybar kraftproduksjon, men det er også en stor utfordring å få opp tempoet i fornybarutbyggingen. Det stiller store krav til effektivisering av våre konsesjonsprosesser. Her viser erfaring at jo tydeligere de positive, lokale virkninger av en utbygging er, desto lavere blir konfliktgraden og raskere går prosessen. Insentivene vil bidra til å redusere risikoen for at vertskommunenes rolle blir en stor barriere for økt produksjon av fornybar kraft.

Hensynet til de berørte lokalsamfunn er også studert i europeisk sammenheng. Det heter eksempelvis i NOU 2012: 9 Energiutredningen, kapittel 6.5:

«Fra EU-hold er det understreket at en av de største barrierene i dag mot omleggingen til fornybar energi, er motstand fra de miljøer som må avstå sine naturressurser, og som blir direkte berørt av varige naturinngrep (Rebelgroup, 2011).»

Dette er i tråd med de erfaringer vi gjennom generasjoner har fra vannkraftsektoren og nyere erfaringer fra vindkraftsektoren. Et mer enn hundreårig vannkraftregime med egne regler for å ivareta de berørte lokalsamfunn, har vist seg vellykket og har ført til at vannkraftutbyggingen i det store og hele har fått tilslutning fra ressursdistriktene. Den motsatte erfaringen har vi de senere årene hatt på vindkraftsektoren, med sterk og økende lokal motstand. Vindkraftsektoren har ikke hatt tilsvarende ordninger som tilgodeser vertskommuner, som vannkraftsektoren.

Vannkraft: Den vannkraftutbygging som vil være mest aktuell fremover, vil være av en noe annen karakter enn vår tradisjonelle vannkraft. Om dette uttaler et enstemmig utvalg i NOU 2012: 9, kapittel 6.5:

«Det er grunn til å reise spørsmål om de institusjonelle ordningene som historisk er etablert rundt vannkraften, er like egnet til å organisere verdifordelingen mellom stat, utbygger og berørte distrikt for framtidens fornybarpolitikk. De gjeldende fordelingsordninger, som det fram til i dag har vært alminnelig enighet om, er basert på egenskaper ved tradisjonelle vannkraftverk og er ikke like relevante for morgendagens vannkraftanlegg – pumpekraftverk, effekt- og elvekraftverk. Det er registrert økende lokal motstand mot nye vannkraftanlegg begrunnet i slike forhold.»

Dette taler for at det gjeldende vannkraftregimet gjennomgås for bedre å ta opp i seg både dagens og morgendagens utbygging. Et eksempel på at dagens konsesjons- og skatteregime ikke er tilpasset den vannkraftutbygging vi vil se fremover, er reglene om naturressursskatt. Naturressursskatten beregnes av samlet kraftproduksjon, skatteloven § 18-2. Totalproduksjonen for kraftverket skal reduseres med medgått pumpekraft og dette vil påvirke beregning av naturressursskatten for det aktuelle kraftverket. Lavere netto produksjon gir lavere grunnlag for naturressursskatt. Et annet eksempel er konsesjonskraftordningen, hvor reglene forutsetter en vassdragsregulering og hvor opprustning- og utvidelsesprosjekter har vist seg å føre til høyere konsesjonskraftpris uten korresponderende konsesjonskraftmengde for vertskommunen.»

Kommunestyret viser til at to regjeringsoppnevnte utvalg – begge enstemmige – har understreket behovet for nye konsesjons- og skatteregler som er tilpasset slike vannkraftprosjekter som Statkraft har søkt om konsesjon til i Mauranger-vassdraget. Denne erkjennelsen er uttrykt i sammenheng med påpekningen av at tilslutning fra de berørte lokalsamfunn til nye større energianlegg, enten det er vind- eller vannkraftverk- er avgjørende for gjennomføringen av det grønne skiftet.

Alle relevante dokument i høyringssaka finn ein ved å fylja lenka under:

<https://nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=8842&type=V-1>

Økonomiske konsekvensar:

a. Driftskonsekvensar

Ikke relevant

b. Investeringskostnader

Ikke relevant

c. Finansiering

Ikkje relevant

Samandrag konklusjon:

Slik saken foreligger opplyst er det kommunestyrets syn at både de miljømessige og de lokaløkonomiske virkninger er for dårlig utredet. Formålet med konsekvensutredningene er at de skal gi et opplyst og kunnskapsbasert grunnlag for de samlede virkninger på miljø og samfunn av et påtenkt utbyggingstiltak. – I denne saken foreligger ikke tilfredsstillende svar på viktige spørsmål for miljø og samfunn, og kommunestyret sitter igjen med en rekke svar både knyttet til virkninger for naturmangfold, andre virkninger for berørte lokalsamfunn og lokaløkonomiske virkninger. For å bidra til den nødvendige fremdrift i konsesjonsprosessen er det kommunestyrets syn at det snarest bør avholdes et avklaringsmøte mellom konsesjonssøkeren og kommunen, hvor gjenstående utredningsarbeid mv bør drøftes.

Særutskrift sendast til:

- NVE
- Kvinnherad kommune